

# Notat om bæredygtighed

-Udarbejdet til omstillingsgruppen, med fokus på dagtilbud

februar 2015

Notatet afdækker hvorvidt der er forsket/laver undersøgelser af forskelle mellem store og små dagtilbud. Særligt med fokus på kvalitet, indhold og de "mulighedsrum" der er i hhv. store og små institutioner.

Herunder uddybes:

- Hvad findes der af undersøgelser på området?
- I givet fald, der findes undersøgelser, hvad er tendenserne?

Samtidig ønskes en udfoldelse af bæredygtighedsbegrebet i en pædagogisk kontekst.

## **Notatet er opbygget således:**

Først et bud på afdækning af bæredygtighedsbegrebet, opdelt i 3 underkategorier

- Fysisk, miljø -og læringsmæssig bæredygtighed for barnet
- Fagligt bæredygtige personalegrupper
- Ledelsesmæssig bæredygtighed

Herefter afdækkes forskning på området, i hhv. nordisk og dansk sammenhæng.

Slutteligt er udarbejdet en opsummering.

## **Bæredygtighedsbegreb i pædagogisk kontekst**

Som udgangspunkt findes der ikke entydige, eller teoretiske funderet begrebsafklaringer på bæredygtighed. Nedenstående skal derfor ses som en definition af begrebet, udarbejdet parallelt med omstillingsgruppens arbejde, udarbejdet med det formål, at supplere og nuancere dialogen i gruppen. Definitionen skal ses som ét ud af flere mulige bud på definitionen. Begrebet i denne udgave, er forankret med afsæt i Børne og Unge politikken, Strategi for fremtidens dagtilbud og med et blik på Udviklingsstrategien.

Bæredygtighedsbegrebet dækker i udgangspunkt to perspektiver i en pædagogisk sammenhæng.

1. Den økonomiske bæredygtighed, der primært er knyttet til antallet af børn, og størrelsen på matriklen.
2. Den faglige bæredygtighed, der primært er knyttet til antallet af ansatte og disses kvalifikationer, samt til de faglige miljøer børnene befinder sig i.

I det følgende udfoldes den faglige bæredygtighed med et blik på bæredygtige fysiske læringsmiljøer, ledelsesbæredygtighed, og bæredygtige personalegrupper.

Bud på definition af faglig bæredygtighed i dagtilbud

*Med et fagligt bæredygtigt miljø menes et miljø, der har en størrelse og en sammenhæng, der gør de deltagende i stand til, på et højt fagligt niveau, at sikre at børn lærer så meget som de kan.*



**Holbæk  
Kommune**

## Fysisk, miljø –og læringsmæssig bæredygtighed for barnet

Bæredygtige enheder kan sikre varieret læringsmiljøer, ved hjælp af indretning, og fokus på æstetik såvel inde som ude.

Barnets muligheder for deltagelse og for at udvikle sig og lære så meget de kan, sikres ved hjælp af mangfoldig, varieret og alderssvarende sammensætning af børnegrupper. Fysiske og miljømæssige forhold kan understøtte fremtidens læreformer og dermed skabe de bedst mulige læring og trivselsforudsætninger.

## Fagligt bæredygtige personalegrupper

Det faglige bæredygtige distrikt og børnehus har en personalegruppe, der kan rumme en række ressourcepersoner i form af medarbejdere med specialiseringer. Fx en sprogansvarlig, eller en motorikansvarlig. Samtidig skal bæredygtigheden understøtte muligheden for at kunne undvære personale til uddannelse samt sikre et fagligt miljø, der kan fastholde ressourcepersonerne efter endt uddannelse. Større (bæredygtige) personalegrupper kan bane vej for en specialisering blandt personalet. Der bliver skabt rum for, at medarbejdere kan (videre)udvikle spidskompetencer til gavn for det samlede distrikt, i børnehuset eller de øvrige personalegrupper i et netværk. Også mulighederne for jobrotation mellem distrikter eller afdelinger øges. Større faglige miljøer kan lette rekrutteringen af medarbejdere, da et større fagligt miljø bedre er i stand til at understøtte efteruddannelsesmuligheder.

Erfaringer fra kvalitative interviews, væksthus for ledelse:

*"Det er en kæmpe fordel at se området som én arbejdsplads, fordi man så kan tilbyde personalet nye muligheder inden for fagområdet."*

Daglig leder

## Ledelsesmæssig bæredygtighed

At etablere større (bæredygtige) enheder udløser nye ledelsesmæssige muligheder. Ledelsesmæssig bæredygtighed, med større enheder øger mulighederne for at etablere ledelsesteam, der rækker ud over det traditionelle samarbejde mellem ledelsesniveauerne. Det betyder, at bæredygtigheden kommer til udtryk gennem andre og nye muligheder for faglig sparring i ledelsesgruppen og mulighed for fx netværksledelse.

Erfaringer fra kvalitative interviews, væksthus for ledelse:

*"De større personalegrupper vil typisk betyde øget faglig udvikling og udfordringer – på grund af den dialog og udveksling af viden og inspiration, der skabes grundlag for."*

*Ledelsesudfordringen består naturligvis i at kunne høste gevinsterne ved den større personalegruppe. Lederen skal således formå at håndtere, bygge bro mellem og udnytte den større faglige differentiering i medarbejdergruppen."*

Områdeleder

## Forskning i nordisk og i dansk sammenhæng

I Norge er der med afsæt i stordrift af børnehaver, lavet en række undersøgelser om bæredygtighed. Forskningen centrerer sig primært til fysiske bæredygtige miljøer og de muligheder og udfordringer der ligger heri.

Forskningsrapporten indeholder et fokus på relationer, den tid barnet tilbringer i bh og hvordan der arbejdes med sammensætning af børnegruppen. Der er i enkelte dele fokus på gruppens størrelse, men desværre ikke i et børneperspektiv. Fokus er ikke rettet læringsudbyttet for det enkelte barn, men på den voksnes mulighedsvers og ageren.

Rapporten er dermed ikke væsentlig interessant, da den retter sig mod et medarbejderperspektiv/organisationsperspektiv i højere grad end i et børneperspektiv.

Se kildehenvisning, link + abstract nederst i dette dokument.

I dansk kontekst er der gang i et enkelt forskningsprojekt, ledet af Charlotte Ringsmose og Grethe Kragh-Müller. De er begge tilknyttet Aarhus Universitet.

Forskningsprojektet vil med både kvalitative og kvantitative metoder undersøge bæredygtighed, ledelse, organisering og pædagogisk kvalitet i store og små daginstitutioner.

Undersøgelsesdesignet bygger på følgende iagttagelse:

Udviklingen på daginstitutionsområdet går i retning af at flere og flere små daginstitutioner erstattes af store daginstitutioner. I den forbindelse er det væsentligt at undersøge, hvad institutioners størrelse betyder for:

1. Den pædagogiske kvalitet
2. Pædagogernes faglighed, kompetencer og arbejdsvilkår
3. Børnenes trivsel, læring og udvikling
4. For den pædagogiske ledelse og organisering af arbejdet

Formålet med projektet er at generere forskningsbaseret viden om disse forhold i store og små daginstitutioner. Ligeledes at give konkrete bud på, hvordan man i praksis løser de udfordringer, der ligger i arbejdet i henholdsvis store og små daginstitutioner.

Denne viden kan anvendes i planlægning og udvikling af kvalitet i daginstitutioner både i ind- og udland. Projektet undersøger endvidere forhold mellem institutioners størrelse og betydningen for forskellige grupper af børn, f.eks. udsatte børn, drenge, piger, mindre børn og store børn.

Projektperioden løber fra januar 2014 - november 2014. Projektet er støttet af BUPL's forskningspulje.

Projektets resultater ligger tidligst klar i udgangen af februar 2015. I dialog med såvel BUPL's forsker enhed (Daniela Cecchin) og med Charlotte Ringsmose, vedr. projektets resultater er udmeldingerne på nuværende tidspunkt sparsomme. Både Cecchin og Ringsmose udtrykker dog, uafhængigt af hinanden, at forskningsmaterialet ikke giver entydige svar på, hvilken effekt hhv. store og små institutioner har på kvalitet og læringsudbytte for barnet. Begge giver udtryk for de parametre vi allerede kender, fx at kvaliteten af dagtilbuddet er afhængig af personalets evne til at tilrettelægge den pædagogiske hverdag og reflektere over barnets læringsudbytte.

## Opsummering

Det er ikke muligt at finde relevant forskningsbaseret viden om kvalitetsforskelle mellem små og store dagtilbud. Der findes dermed ikke forskningsmæssigt understøttet viden om hvorvidt størrelsen på børnehuse har betydning for kvaliteten af dagtilbuddet og dermed barnets læring.

Det vi **ved** er, at kvalitet i dagtilbud uagtet størrelsen på institutionen, afhænger af følgende:

- Fagpersonalets relations kompetencer
- Fagpersonalets ledelseskompetencer (læringsledelse)
- Samarbejdsevner og arbejdet med reflekteret og tilrettelagt pædagogisk praksis
- Faglig viden om børns udvikling

(Melhuis, Dansk Clearinghouse, Mads Hermandsen, Taksforce for fremtidens dagtilbud, EVA m.flere)

Det vi kan **antage**, på baggrund af et sparsomt grundlag af viden, er følgende:

- Større enheder skaber mulighed for at barnets relationsdannelse og muligheder for at indgå i læringsgrupper på et udbytterigt udviklingsniveau. Konkret fordi muligheder for at sammensætte børnegrupperne bliver større.
- Større enheder kan understøtte faglige netværksdannelse og dermed vidensdeling i såvel personale, som ledergruppe.

- Større enheder har bedre mulighed for at uddanne ressourcepersoner, arbejde med medarbejder rotation og sammensætning af personaleressourcer.

### Kildehenvisninger

Norsk forskning: Using the Infant/Toddler Environment Rating Scale for examining the quality of care for infants and toddlers in Norwegian day care centers

*Anne-Grethe Baustad*

Abstract

<http://www.nordiskbarnehageforskning.no/>

*Abstract:* The purpose of the presented study is to explore whether ITERS-R is an appropriate tool to use for examining the quality of care for infants and toddlers in Norwegian day care centers. The study is based on a pedagogical perspective of quality, a perspective which takes into account that it is possible both to define and assess the quality in day care centers. This study indicates that ITERS-R can be an appropriate tool to use in examining pedagogical quality in Norwegian day care centers, and especially the concept of process quality. The fit between the values and goals given in the Norwegian Framework Plan and the areas and quality indicators in the ITERS-R is also good; even if there are differences which need to be dealt with. The results are interpreted and discussed within the Norwegian day care center context and the values and goals of Norwegian day care centers. The following four interacting and interdependent dimensions of pedagogical quality made the basis for the discussion: those of the society, the child, the staff (teacher/ teachers) and the learning context (Sheridan, 2007, 2009).

Dansk forskning

Charlotte Ringsmose og Grethe Kragh Müllers forskningsprojekt

PÆDAGOGISK KVALITET I STORE OG SMÅ DAGINSTITUTIONER

Forskningsprojektet vil med både kvalitative og kvantitative metoder undersøge bæredygtighed, ledelse, organisering og pædagogisk kvalitet i store og små daginstitutioner

[http://www.bupl.dk/forskning/stoettede\\_projekter/bupls\\_forskningsprojekter/paedagogisk\\_kvalitet?OpenDocument](http://www.bupl.dk/forskning/stoettede_projekter/bupls_forskningsprojekter/paedagogisk_kvalitet?OpenDocument)

Væksthus for ledelse

LEDELSE AF DAGTILBUD UNDER FORANDRING

— EN UNDERSØGELSE AF LEDELSESSTRUKTUR OG LEDERFAGLIGHED PÅ DAGTILBUDSOMRÅDET

[http://www.lederweb.dk/ImageVault/Images/id\\_41663/scope\\_0/ImageVaultHandler.aspx](http://www.lederweb.dk/ImageVault/Images/id_41663/scope_0/ImageVaultHandler.aspx)

Undersøgelsen er fra 2007, og dermed gammel. Men undersøgelsen sætter fokus på bæredygtighedsbegrebet i faglig pædagogisk sammenhæng og beskriver de facetter der er i begrebets forståelse. 7 udvalgte kommuner deltog og er anonymiseret.